

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av hälso- och sjukvårdslagen och vissa lagar som har samband med den

HUVUDSAKLIGT INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att hälso- och sjukvårdslagen, värnpliktslagen, lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor, lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten och lagen om elev- och studerandevård ändras.

De bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen som gäller rådgivningsbyråttjänster, skolhälsovård samt mun- och tandvård för barn och unga ändras så att det i lagen inte längre ska föreskrivas om exakta tidpunkter då hälsoundersökningar ska genomföras. Bestämmelser om tidpunkterna för och innehållet i hälsoundersökningarna ska i fortsättningen utfärdas genom förordning. Syftet med utfärdandet av bestämmelser på förordningsnivå är att minska antalet återkommande hälsokontroller.

I propositionen föreslås det att hälsoundersökningarna inom studerandehälsovården ändras så att studerandehälsovården för läropliktiga personer i fortsättningen det år då den studerande fyller 18 år ska omfatta Försvarsmaktens hälsoundersökning på förhand, som ska ordnas av välfärdsområdet. Det föreslås att hälsoundersökningarna i fråga om alla studerande över 18 ska göras enligt behov, så som redan är fallet i fråga om högskolestuderande. I propositionen föreslås bestämmelser om en elektronisk hälsoenkät, som ska användas inom studerandehälsovården och utnyttjas vid hälsoundersökningen på förhand för utarbetandet av förslaget till bedömning av tjänstedugligheten. Denna elektroniska hälsoenkät ska dock inte användas inom studerandehälsovården för högskolestuderande.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2026 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen om ändring av hälso- och sjukvårdslagen avses träda i kraft den 1 januari 2026. Avsikten är att den elektroniska hälsoenkäten ska tas i bruk under höstterminen 2026. Då kan den utnyttjas första gången vid de hälsoundersökningar på förhand som genomförs 2028 på så sätt att Försvarsmaktens hälsoenkät används till utgången av 2027. De första i studerandehälsovården integrerade hälsoundersökningarna på förhand föreslås bli genomförda 2027. Avsikten är att den ersättning till välfärdsområdena som Försvarsmakten enligt hälso- och sjukvårdslagen ska betala för läkares deltagande i uppbådsförrättningar och för hälsoundersökningar på förhand ska slopas från och med den 1 januari 2027. Lagarna om ändring av värnpliktslagen och lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor avses träda i kraft den 1 januari 2027.

UTKAST

2.4.3. BEDÖMNING AV NULÄGET (ELEVHÄLSOTJÄNSTER)

I samband med beredningen har det konstaterats en motstridighet inom tillämpningsområdet för 15 a § 2 mom. i hälso- och sjukvårdslagen och 3 § i förordningen 338/2011 när det gäller vilka som har rätt till studerandehälsovård. Lagändringen genom vilken bestämmelserna i 15 a § i hälso- och sjukvårdslagen utfärdades trädde i kraft den 1 januari 2023 (RP 19/2022 rd).

Enligt 15 a § 1 mom. i hälso- och sjukvårdslagen avses med elevhälsotjänster bland annat i 17 § i hälso- och sjukvårdslagen avsedda studerandehälsovårdstjänster för studerande vid gymnasier och inom yrkesutbildning. Enligt 15 a § 2 mom. i lagen ska välfärdsområdet ordna elevhälsotjänster för elever och studerande som genomgår i 1 § i lagen om elev- och studerandevård avsedd utbildning inom dess område oberoende av elevernas och de studerandes hemkommun. Enligt 1 § 1 mom. i lagen om elev- och studerandevård tillämpas lagen på utbildning som avses i gymnasielagen (714/2018), utbildning för grundexamen och utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv enligt lagen om yrkesutbildning (531/2017) samt utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv.

Enligt 1 § 2 mom. i lagen om elev- och studerandevård tillämpas lagen inte på studerande som avses i 20 § 2 mom. 2 punkten i gymnasielagen och inte heller på studerande som genomför gymnasiestudier enligt läroplanen för gymnasieutbildning för vuxna. Enligt 1 § 3 mom. i lagen om elev- och studerandevård tillämpas lagen med avvikelse från vad som föreskrivs i 2 mom. på läropliktiga enligt läropliktslagen (1214/2020) som genomför gymnasiestudier enligt läroplanen för gymnasieutbildning för vuxna. Därtill tillämpas lagen på läropliktiga som studerar i sådan utbildning för yrkesexamen som avses i 5 § 3 mom. i lagen om yrkesutbildning.

I samband med beredningen framkom det att hänvisningen i lagen om elev- och studerandevård till 20 § 2 mom. 2 punkten i gymnasielagen är felaktig. Syftet med hänvisningen till lagen om elev- och studerandevård är att hänvisa till studerande som avlägger studier i ett eller flera läroämnen som ingår i gymnasieutbildningens läroplan, dvs. ämnesstuderande. År 2024 godkändes ändringar i gymnasielagen, varigenom den tidigare 2 punkten ändrades till 3 punkten. I samband med detta gjordes dock inga ändringar i lagen om elev- och studerandevård, så den föråldrade hänvisningen har lämnats kvar i lagen. För närvarande hänvisar bestämmelsen i 20 § 2 mom. 2 punkten i gymnasielagen till studerande som avlägger gymnasieutbildningens lärokurs för unga eller för vuxna och en internationell examen som till nivån motsvarar studentexamen enligt en särskild utbildningsuppgift. Den felaktiga hänvisningen till lagen om elev- och studerandevård bör korrigeras. I praktiken innebär dessa bestämmelser alltså att ämnesstuderande inte är berättigade till elev- och studerandevård eller studerandehälsovård, medan studerande som avlägger gymnasielärokurser avsedda för unga eller vuxna och internationella examina som motsvarar studentexamen omfattas av studerandehälsovården.

I 9 § i lagen om elev- och studerandevård föreskrivs att det välfärdsområde inom vars område läroanstalten finns svarar för ordnandet av skol- och studerandehälsovården i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen. Enligt 3 § i förordning 338/2011 ska välfärdsområdet ordna studerandehälsovårdstjänster för studerande vid vissa läroanstalter. Studerande som har rätt till studerandehälsovård fastställs per läroanstalt så att dessa omfattar de läroanstalter som avses i lagen om yrkesutbildning (531/2017), i gymnasielagen (714/2018) och i 2 § 3 och 5 mom. i lagen om fritt bildningsarbete (632/1998), de räddningsinstitut som avses i 11 § i lagen om Räddningsinstitutet (607/2006) och de läroanstalter som ger yrkesinriktad grundutbildning inom räddningsbranschen enligt 55 § 2 mom. i räddningslagen (379/2011) samt de läroanstalter som avses i 6 § i lagen om Brottspåföljdsområdets utbildningscentral (1316/2006). Såsom studerande vid en läroanstalt anses en studerande vid en läroanstalt som studerar i en utbildning som berättigar till studiestöd enligt lagen om studiestöd (65/1994).

Efter att 15 a § i hälso- och sjukvårdslagen trädde i kraft står bestämmelserna om vem som har rätt till studerandehälsovård i strid med regleringen på lagnivå. Enligt 3 § 1 mom. 1 punkten i förordning 338/2011 har även studerande som avlägger en sådan yrkesexamen och specialyrkesexamen som avses i 5 § i lagen om yrkesutbildning rätt till studerandehälsovård. Enligt 15 a § 2 mom. i lagen och dess hänvisning till tillämpningsområdet för 1 § i lagen om elev- och studerandevård ska studerandehälsovård ordnas för studerande som avlägger yrkesexamen endast om det är fråga om en läropliktig som avlägger en sådan yrkesexamensutbildning som avses i 5 § 3 mom. i lagen om yrkesutbildning. Därför är avsikten inte att specialyrkesexamina ska omfattas av studerandehälsovården. Det är fråga om en liten grupp när det gäller personer i läropliktig ålder, för vilka det inte föreslås några betydande ändringar i det nuvarande ordnandet av studerandehälsovården. Enligt Statistikcentralens statistik¹ ”Studerande i yrkesutbildning enligt utbildningsnivå och ålder då studierna inleddes 2023” började tjugo 15–19-åringar avlägga en specialyrkesexamen år 2023. I denna grupp ingår nödvändigtvis inte alls läropliktiga, eftersom det för specialyrkesexamina rekommenderas att man har arbetat inom branschen i minst fem år efter den yrkesinriktade grundexamen. Man kan emellertid söka sig till en specialyrkesexamen utan en yrkesinriktad grundexamen om man har den kompetens som krävs.²

I 17 § 1 mom. i hälso- och sjukvårdslagen används ett uttryck enligt vilket paragrafen innehåller bestämmelser om studerandehälsovård för studerande vid gymnasier och inom yrkesutbildning. Även i 15 a § 1 mom. används detta uttryck när det i momentet hänvisas till 17 §. Med stöd av 15 a § 2 mom. i lagen, där det hänvisas till 1 § i lagen om elev- och studerandevård, har dock även sådana studerande rätt till studerandehälsovård som avlägger en utbildning som avses i 7 a kap. i lagen om fritt bildningsarbete (632/1998). Med läroanstalter enligt lagen om fritt bildningsarbete avses inte bara gymnasier och läroanstalter för yrkesutbildning, utan även till exempel folkhögskolor. Bestämmelserna i 7 a kap. i nämnda lag gäller utbildning riktad till läropliktiga, och enligt 25 a § i nämnda kapitel omfattar studerandevården studerande som är läropliktiga när de inleder utbildningen. Bestämmelser om läroplikt finns i läropliktslagen (1214/2020). Uttrycket i 15 a § 1 mom. och 17 § 1 mom. i hälso- och sjukvårdslagen som endast hänvisar till studerande vid gymnasiet och inom yrkesutbildning står i strid med bestämmelserna i 15 a § 2 mom. i lagen, där det föreskrivs om studerande som har rätt till studerandehälsovård.

Eftersom lagen föreskriver om studerande som har rätt till studerandehälsovård finns det inte något behov av att ytterligare föreskriva om detta i förordningen. Genom att upphäva bestämmelserna i förordningen som strider mot lagen förtydligas det även vilka som har rätt till studerandehälsovård. Ordalydelsen i 15 a § 1 mom. och 17 § 1 mom. i hälso- och sjukvårdslagen behöver ändras så att den inte ger en felaktig bild av vilka som har rätt till studerandehälsovård med stöd av 15 a § 2 mom.

Enligt 9 § i förordning 338/2011 ordnas en hälsoundersökning som utförs av en hälsovårdare för studerande på andra stadiet under det första studieåret och en läkarundersökning under det

¹ Statistikcentralen. Meddelande 29.5.2024, Antalet studerande inom yrkesutbildning 347 700 år 2023. Tillgänglig på adressen: <https://stat.fi/julkaisu/clm7f9ciujoj660avymzz040m0> Statistikcentralen, Statistiska uppgifter, Publikationer, Studerande och examina, antalet studerande inom yrkesutbildning 347 700 år 2023.

² Utbildningssamkommunen OSAO. Ammatilliset tutkinnot – perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto. [Hänvisad 7.5.2025.] Tillgänglig på (på finska): [Ammatilliset tutkinnot – perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto – OSAO](#) OSAO, Sopiva koulutus, Ammatillinen koulutus, Tämän osion artikkelit, Ammatilliset tutkinnot – perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto.

första eller andra studieåret. Det varierar hur hälsoundersökningarna genomförs. Statistiken om hälsoundersökningar baserar sig på uppgifterna i Avohilmo-registret. Det finns problem med den tillgängliga informationen. Enligt registeruppgifterna i Avohilmo finns det mer långvariga brister i uppgifternas täckning på grund av ändringar i patientdatasystemet, vilket försvårar tolkningen av utfallssiffrorna som gäller hälsoundersökningar.

Enligt 10 § i förordning 338/2011 ska välfärdsområdet ordna en kontroll av munhälsan för studeranden minst en gång under studietiden, i vilken behovet av munhygienisk rådgivning och mynhygienska tjänster utreds. Inom studerandehälsovården får man inte tillförlitliga registeruppgifter om besök inom munhälsovården, eftersom studerandes besök i välfärdsområdena inte normalt registreras som besök inom studerandehälsovården. De studerande använder samma munhälsovårdstjänster som den övriga befolkningen, och i mottagningssituationen framgår inte nödvändigtvis studerandestatusen.

I 17 § i hälso- och sjukvårdslagen föreskrivs om Folkpensionsanstaltens skyldighet att ordna studerandehälsovård för högskolestuderande i enlighet med lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande.

Enligt 10 § i förordning 338/2011 ska Folkpensionsanstalten ordna en kontroll av munhälsan, i vilken behovet av munhygienisk rådgivning och mynhygienska tjänster utreds, minst en gång under studietiden för en studerande som avses i 2 § i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande.

7 SPECIALMOTIVERING

7.1 Hälso- och sjukvårdslagen

15 §. Rådgivningsbyråttjänster. I paragrafen ingår bestämmelser om att välfärdsområdena ska ordna rådgivningstjänster för gravida kvinnor, familjer som väntar barn samt barn under läropliktsåldern och deras familjer inom sitt område. Det föreslås att paragrafens 2 mom., där det föreskrivs om vad som hör till rådgivningsbyråttjänsterna, ska ändras. Enligt den gällande 2 punkten i momentet hör det till rådgivningsbyråttjänsterna att främja barnets sunda tillväxt, utveckling och välbefinnande och att följa upp dessa i genomsnitt en gång i månaden under barnets första levnadsår och därefter årligen och efter individuellt behov. Enligt den gällande 3 punkten i momentet hör det till rådgivningsbyråttjänsterna att kontrollera barnets munhälsa åtminstone vartannat år. Det föreslås att 2 och 3 punkten i momentet ska ändras så att de exakta tidsfristerna för uppföljning av barnets sunda tillväxt, utveckling och välbefinnande samt uppföljning av barnets munhälsa ersätts med bestämmelser om att uppföljningen ska ske regelbundet. Det föreslås att punkt 3 i paragrafen preciseras genom att lägga till ett omnämnande om det individuella behovet, så att författningen är konsekvent med innehållet i lagens andra paragrafer. Med stöd av 23 § i hälso- och sjukvårdslagen får det genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om genomförandet av de förebyggande hälsovårdstjänsterna och tidpunkten för hälsoundersökningarna samt innehållet i dessa.

Slopandet av de detaljerade metoder och tidpunkter för genomförande av rådgivningsbyråttjänsterna och skolhälsovården samt munhälsovården som finns i hälso- och sjukvårdslagen avses möjliggöra ett flexiblere sätt att föreskriva om tidsfrister och metoder för genomförande av tjänster när bestämmelserna om dem är på förordningsnivå. Den föreslagna ändringen, där

de exakta tidsfristerna stryks ur hälso- och sjukvårdslagen, stöder målet som ligger till grund för denna regeringsproposition att undvika en alltför detaljerad reglering på lagnivå. I enlighet med 80 § 1 mom. i grundlagen föreslås det att bestämmelser om grunderna för individens rättigheter fortfarande ska utfärdas på lagnivå.

Förordning 338/2011 innehåller redan nu merparten av den detaljerade regleringen av rådgivningstjänsterna och skolhälsovården samt munhälsoundersökningar. Bestämmelser om tidsfrister och innehåll föreslås även i fortsättningen ingå i förordningen och basera sig på de förnyade hälsoundersökningsprogrammen.

15 a §. Elevhälsotjänster. Det föreslås att 1 mom. ska preciseras. Enligt det gällande 1 mom. avses med elevhälsotjänster (bland annat) i 17 § avsedda studerandehälsovårdstjänster för studerande vid gymnasier och inom yrkesutbildning. Denna ordalydelse föreslås bli ändrad så att bestämmelsen i paragrafen i stället för studerande vid gymnasier och inom yrkesutbildning anger att med elevhälsotjänster avses i 17 § avsedda studerandehälsovårdstjänster för andra än högskolestuderande. Den nuvarande ordalydelsen behövs ändras på grund av de skäl som anges i avsnitt 2.4.3. För vem välfärdsområdet ska ordna elevhälsotjänster och därmed de studerandehälsovårdstjänster som avses i 17 § fastställs med stöd av 15 a § 2 mom. i den gällande lagen, och syftet med den föreslagna ändringen i 1 mom. är att undanröja konflikten mellan ordalydelsen i 1 mom. och välfärdsområdets organiseringsansvar som fastställs enligt 2 mom.

16 §. Skolhälsovård. Enligt förslaget ska 1 mom. i paragrafen, som anger de tjänster som hör till skolhälsovårdstjänsterna för elever inom den grundläggande utbildningen, ändras. Enligt den gällande bestämmelsen i 1 mom. 1 punkten hör det till skolhälsovårdstjänsterna att främja en sund och trygg skolmiljö och främja välbefinnandet i skolan samt följa upp detta med tre års mellanrum, enligt 2 punkten att följa och främja elevernas uppväxt och utveckling samt deras hälsa och välbefinnande enligt årsklass, enligt 4 punkten att tillhandahålla mun- och tandvård för eleverna, i vilken ingår kontroll av munhälsan åtminstone tre gånger och efter individuellt behov. Skyldigheten enligt 1 punkten att främja en sund och trygg skolmiljö och främja välbefinnandet i skolan samt följa upp detta med tre års mellanrum föreslås bli ändrad till formen regelbundet.

På motsvarande sätt föreslås skyldigheten att följa och främja elevernas uppväxt och utveckling samt deras hälsa och välbefinnande enligt årsklass bli ändrad till en skyldighet att göra det regelbundet.

Enligt 4 punkten ska mun- och tandvård för eleverna tillhandahållas åtminstone tre gånger och efter individuellt behov. Denna skyldighet föreslås bli ändrad till formen regelbundet och efter individuellt behov.

17 §. Studerandehälsovård. Bestämmelserna i 1 mom. i paragrafen gäller tjänster som hör till studerandehälsovården för studerande i gymnasier och inom yrkesutbildning samt för studerande som avses i 2 § i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande (695/2019).

Det föreslås att ingressen till 1 mom. i paragrafen blir ändrad så att man hänvisar till bestämmelserna i 15 a § 2 mom. i hälso- och sjukvårdslagen när det gäller andra än högskolestuderande som är berättigade till studerandehälsovård. Enligt 15 a § 2 mom. i lagen ska välfärdsområdet ordna elevhälsotjänster för elever och studerande som genomgår i 1 § i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013) avsedd utbildning inom dess område oberoende av elevernas och de studerandes hemkommun. Enligt 15 a § 1 mom. i lagen är studerandehälsovård enligt 17 § en tjänst som ingår i elevhälsotjänsterna. Enligt den gällande ingressen till 17 § innehåller 17 § bestämmelser om tjänster som hör till studerandehälsovården för studerande vid

gymnasier och inom yrkesutbildning samt för högskolestuderande. Enligt 15 a § 2 mom. i hälso- och sjukvårdslagen gäller elevhälsotjänsterna elever och studerande som genomgår i 1 § i lagen om elev- och studerandevård avsedd utbildning, varvid ordalydelsen i ingressen till 17 § i hälso- och sjukvårdslagen är för snäv. Studerandehälsovården omfattar studerande i grundläggande utbildning enligt gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning samt studerande i utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv. Dessutom omfattar studerandehälsovården läropliktiga som avlägger sådan yrkesutbildning som avses i 5 § 3 mom. i lagen om yrkesutbildning. Studerandehälsovården för gymnasiet omfattar dock inte studerande som avses i 20 § 2 mom. 3 punkten i gymnasielagen (se specialmotiveringen till förslaget till lag om ändring av lagen om elev- och studerandevård) eller studerande som avlägger gymnasiestudier enligt läroplanen för gymnasieutbildning för vuxna. Studerandehälsovården omfattar dock läropliktiga som avlägger gymnasiestudier enligt läroplanen för vuxna i enlighet med läropliktslagen.

Studerande som deltar i utbildning avsedd för läropliktiga enligt 7 a kap. i lagen om fritt bildningsarbete eller i utbildning som avses i 5 § 2 mom. i läropliktslagen har också rätt till elevhälsotjänster och därigenom till studerandehälsovård i enlighet med bestämmelserna i 1 § i lagen om elev- och studerandevård. Enligt 15 a § 2 mom. i hälso- och sjukvårdslagen omfattar studerandehälsovården även studerande i sådan utbildning som avses i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning enligt 1 § 1 mom. 4 punkten i lagen om elev- och studerandevård. När det gäller det fria bildningsväsendet föreskrivs det i 3 § i förordning 338/2011 att studerandehälsovården omfattar läroanstalter enligt 2 § 2 mom. och 5 mom. i lagen om fritt bildningsarbete och de läroanstalter som avses i lagen om yrkesutbildning. Till denna del är tillämpningsområdet för personer som har rätt till studerandehälsovård alltså bredare i förordningen än i 15 a § i hälso- och sjukvårdslagen.

Det är motiverat att precisera dessa bestämmelser i 17 § i lagen med en hänvisning om att studerande som har rätt till studerandehälsovårdstjänster enligt 17 § (andra än högskolestuderande) alltså fastställs på grundval av det organiseringsansvar som föreskrivs i 15 a § 2 mom. i lagen. Även ordalydelsen i 15 a § 1 mom. föreslås bli preciserad av samma skäl. Det föreslås att termen "studerande" används i ingressen till 17 §. I 15 a § 2 mom. i lagen föreskrivs det alltså om för vem välfärdsområdet ska ordna elevhälsotjänster. Till elevhälsotjänsterna hör även skolhälsovårdstjänster enligt 16 § i hälso- och sjukvårdslagen. Begreppet "elever" används för personer som har rätt till skolhälsovård. Med uttrycket "studerande" i 17 § avses i praktiken alltså de studerande som avses i 1 § 1 mom. 2–5 punkten i lagen om elev- och studerandevård i enlighet med preciseringen i 2 mom. 3 punkten och 3 mom. i paragrafen angående vilka som är berättigade till tjänster.

Enligt förslaget behöver 3 § i förordning 338/2011 upphävas på grund av överlappande och delvis motstridig reglering.

I 17 § i lagen föreskrivs det vidare även om tjänster som hör till studerandehälsovården för högskolestuderande.

Skyldigheten enligt 1 mom. 1 punkten att främja en sund och trygg studiemiljö på läroanstalten och främja välbefinnandet bland de studerande samt att följa upp detta med tre års mellanrum föreslås bli ändrad till formen regelbundet. Tidsfristerna regleras i fortsättningen i förordningen.

Enligt 1 mom. 2 punkten i den gällande regleringen ingår det i studerandehälsovården att följa och främja de studerandes hälsa, välbefinnande och studieförmåga, vilket omfattar två periodiska hälsoundersökningar för gymnasieelever och studerande i yrkesläroanstalt och hälsoun-

dersökningar för alla studerande efter individuellt behov. Det föreslås att punkten ändras så att alla studerande genomgår en hälsoenkät och vid behov hälsoundersökningar under det första studieåret. Syftet med hälsoenkäten är att bedöma studerandenas hälsa och välbefinnande samt att följa upp och främja studieförmågan. Dessutom bedömer man med hjälp av hälsoenkäten behovet av en separat hälsoundersökning under det första studieåret. Om det inte framkommit något behov av stöd utifrån hälsoenkäten, genomförs hälsoundersökningen under det andra studieåret för personer i läropliktsåldern.

Med hälsoenkät för alla som ingår i studerandehälsovården avses också den hälsoenkät för studerande som tidigare föreskrivits på förordningsnivå (338/2011) och som Folkpensionsanstalten ansvarar för att ordna enligt 2 § i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande. Det föreslås att en ny elektronisk hälsoenkät till studerande ska ingå i studerandehälsovården som hör till välfärdsområdets organiseringsansvar med stöd av 15 a § 2 mom. och att bestämmelser om denna ska utfärdas i en ny 70 a § i hälso- och sjukvårdslagen.

Hälsoenkäten fungerar som stöd för fastställandet av behovet av en hälsoundersökning och tidpunkten för denna samt som basinformation för den bedömning som utförs av yrkesutbildad personal. Syftet är att bedöma tidpunkten för hälsoundersökningen för studerande i läropliktsåldern och behovet av hälsoundersökning för äldre studerande. Utifrån enkäten får både den som besvarat den och hälso- och sjukvårdspersonalen en uppfattning om behovet av en hälsoundersökning för personen i fråga. Syftet med hälsoenkäten är att utreda det preliminära behovet av hälsoundersökning och bedöma tidpunkten för den när det gäller studerande på andra stadiet. Om hälsovårdaren bedömer att det är nödvändigt att ordna en läkarundersökning för den studerande, kan hälsovårdaren även i fortsättningen hänvisa den studerande till en läkarundersökning på grundval av ett individuellt behov enligt 17 § 1 mom. 4 punkten i hälso- och sjukvårdslagen.

I fortsättningen fyller studerande på andra stadiet i en elektronisk hälsoenkät under det första studieåret. Avsikten är att med hjälp av den elektroniska enkäten bland studerande i läropliktsåldern på andra stadiet identifiera de studerande vars hälsotillstånd eller andra stödbehov ska utredas genom en hälsoundersökning hos hälsovårdaren genast under det första året. Om det inte framkommit något behov av stöd utifrån den elektroniska hälsoenkäten, genomförs hälsoundersökningen under det andra studieåret. Syftet med hälsoenkäten är också att bedöma tjänstedugligheten för personer på andra stadiet som är i läropliktsåldern, varvid hälsoenkäten för personer i läropliktsåldern har ett mer omfattande innehåll än den elektroniska hälsoenkäten för vuxna studerande. I hälsoenkäten för vuxenstuderande ingår ingen bedömning av tjänstedugligheten, varvid hälsoenkäten som ordnas med en och samma informationstekniska lösning inte är lika omfattande. Syftet med regleringen på förordningsnivå är att närmare föreskriva om frågor som gäller genomförandet av hälsoundersökningar för vuxenstuderande och SORA-studerande.

Enligt förslaget ska ett nytt 2 mom. fogas till i paragrafen, där det föreskrivs om välfärdsområdets skyldighet att som en del av studerandehälsovården ordna en hälsoundersökning för studerande det år de fyller 18 år som innehåller en bedömning av tjänstedugligheten enligt värnpliktslagen och lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor.

I propositionen föreslås att de hälsoundersökningar på förhand som föregår uppbådet enligt 14 § i värnpliktslagen ska samordnas inom studerandehälsovården. Hälsoundersökningens innehåll och praxis anpassas i fortsättningen så att den läkarundersökning som ordnas inom studerandehälsovården, där man bland annat har beaktat studieförmågan, i fortsättningen även ska beakta funktionsförmågan som påverkar bedömningen av tjänstedugligheten.

Hälsundersökning på förhand enligt 14 § i värnpliktslagen och den nya 3 a § som föreslås i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor föreslås bli samordnad och ordnad inom studerandehälsovården enligt 17 § i hälso- och sjukvårdslagen. Enligt förslaget ska välfärdsområdena ordna en hälsundersökning på förhand i samband med studerandehälsovården som avses innehålla ett förslag om tjänsteduglighet för hela åldersklassen. För uppbådspliktiga och kvinnor som frivilligt söker sig till militärtjänst ska ett läkarutlåtande upprättas för uppbådet när det gäller uppbådspliktiga och för uttagningen när det gäller kvinnor som frivilligt söker sig till militärtjänst. Bedömningen avses bli använd vid uppbåd och uttagning till frivillig militärtjänst för kvinnor. Vid hälsundersökningen på förhand upprättar läkaren ett utlåtande där denne med stöd av Försvarmaktens anvisning om hälsundersökningar bedömer den undersökta personens tjänsteduglighetsklass. Därefter fattar uppbådsnämnden ett slutgiltigt beslut om tjänsteduglighetsklass.

Hälsundersökningar på förhand görs i regel vid studerandehälsovården på studieorten. Om en studerande har avbrutit sina studier eller till exempel en kvinna som frivilligt söker sig till militärtjänst inte är studerande, görs hälsundersökningen på förhand inom välfärdsområdets primärvård enligt 22 § i värnpliktslagen och enligt den föreslagna 3 b § i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor. I fortsättningen avses alltså förfarandet enligt 22 § i hälso- och sjukvårdslagen kvarstå, varvid välfärdsområdet är skyldigt att se till att en invånare i välfärdsområdet eller en patient på en hälsovårdscentral får ett intyg eller utlåtande om sitt hälsotillstånd, när ett sådant behövs enligt lag eller är nödvändigt med tanke på invånarens eller patientens vård, försörjning eller studier eller av någon annan jämförbar orsak. Då görs till exempel hälsundersökningen på förhand av en kvinna som frivilligt söker sig till militärtjänst enligt förfarandet i 22 § i hälso- och sjukvårdslagen om hon inte är studerande. Huvudregeln för uppbådspliktiga är att en hälsundersökning på förhand är förpliktande och att den ska genomföras före uppbådet (14 § 1 mom. i värnpliktslagen). Bedömningen av tjänstedugligheten i samband med hälsundersökning föreslås inte medföra en utvidgning av det undantag som anges i 14 § 2 mom. i värnpliktslagen, enligt vilket undersökningen inte behöver göras om undersökningen är uppenbart onödig enligt den utredning om den uppbådspliktiges tjänsteduglighet som den uppbådspliktige enligt 1 mom. eller någon annan aktör enligt 34 och 35 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarmakten lämnar till regionalbyrån, eller på grund av att den värnpliktige är bosatt utomlands eller av något annat särskilt skäl. Enligt 13 § i värnpliktslagen anses varje manlig finsk medborgare som under uppbådsåret fyller 18 år vara uppbådspliktig. Enligt det föreslagna nya 22 § 4 mom. i värnpliktslagen ska välfärdsområdena samarbeta med regionalbyråerna. Om det på grundval av värnpliktslagen inte finns någon anledning att ordna en hälsundersökning på förhand för studeranden, ska regionalbyrån underätta välfärdsområdet om detta. I sådana situationer ordnas en läkarundersökning för studeranden inom studerandehälsovården, men den behöver inte inkludera en bedömning av tjänstedugligheten.

I fortsättningen antecknas även förslag om bedömning av tjänsteduglighet för kvinnor i patientjournalen, eftersom hälsundersökning på förhand ordnas för hela åldersgruppen. Delta-gande i studerandehälsovården är frivilligt och baserar sig på den studerandes samtycke, varvid kvinnor inte heller i fortsättningen behöver inkludera förslaget till bedömning av tjänsteduglighet i sina egna uppgifter om de inte anser det vara nödvändigt. En bedömning av tjänstedugligheten är förpliktande för uppbådspliktiga enligt 14 § i värnpliktslagen och kvinnor som ansöker om militärtjänst enligt den föreslagna nya 3 a § i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor. Ett läkarutlåtande utfärdas för uppbådspliktiga och i fortsättningen kan en studerande på andra stadiet som frivilligt ansöker om militärtjänst få det läkarutlåtande och den bedömning av tjänstedugligheten som behövs av studerandehälsovården inom primärvården.

Bestämmelser om tjänsteduglighet finns i 9 § i värnpliktslagen. Med en värnpliktigs tjänsteduglighet avses att den värnpliktige förmår fullgöra tjänstgöring enligt värnpliktslagen och att han inte äventyrar sin egen eller andras säkerhet i samband med tjänstgöringen. Kvinnors tjänsteduglighet bedöms på samma sätt som männens enligt 1 § 1 mom. i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor.

För utredning av tjänstedugligheten finns de hälsokrav som gäller tjänstedugligheten för närvarande i en separat anvisning; Terveystarkastusohje 2012, TTO 2012. I fråga om detta behandlas hälsoundersökning på förhand särskilt i kapitel III och IV, där tillräckliga hälsouppgifter har definierats närmare. Enligt 11 § i värnpliktslagen utfärdar huvudstaben närmare föreskrifter om de medicinska grunderna för fastställande av tjänstedugligheten. Dessutom utfärdar huvudstaben föreskrifter om egenskaper som förutsätts i enskilda tjänsteuppgifter. Det föreslås att det nuvarande 2 mom. ändras till ett nytt 3 mom. med samma innehåll. Det föreslås att det nuvarande 3 mom. ändras till ett nytt 4 mom. med samma innehåll.

23 §. Bemyndigande att utfärda förordning. Enligt förslaget ingår i det nya 1 mom. ett motsvarande bemyndigande att genom förordning utfärda bestämmelser som i den gällande 23 §. I det nya 1 mom. i paragrafen föreslås det ingå bestämmelser om att närmare bestämmelser om genomförandet av förebyggande hälso- och sjukvårdstjänster i rådgivningsbyråtjänsterna samt i skol- och studerandehälsovården får utfärdas genom förordning av statsrådet. Dessutom får närmare bestämmelser utfärdas om mun- och tandvården och studerandehälsovården samt den vård som ska ingå i dem. Det föreslås att paragrafen ändras till den del att det genom förordning får ges närmare bestämmelser om tidpunkterna för och innehållet i hälsoundersökningarna samt i tjänsterna inom sexuell och reproduktiv hälsa.

Enligt förslaget ingår i det nya 2 mom. ett bemyndigande att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om screening än i den nuvarande 23 §. Bestämmelser om screening ingår i 14 § i hälso- och sjukvårdslagen. Enligt den gällande 23 § får närmare bestämmelser om screening utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt grundlagsutskottets praxis ska ett bemyndigande att utfärda förordning vara tillräckligt exakt och noggrant avgränsat. Det föreslås en bestämmelse om ett nytt mer exakt och noggrant avgränsat bemyndigande att utfärda förordning i 23 § 2 mom. i hälso- och sjukvårdslagen, enligt vilken närmare bestämmelser om den screening som ingår i det nationella screeningprogrammet utfärdas genom förordning av statsrådet. Dessutom får det genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om de omständigheter som välfärdsområdet ska bedöma när det ordnar annan screening, om förfarandena för att säkerställa kvaliteten på screeningarna och om andra förutsättningar för ordnande av screening. Regleringen om möjligheten att ge närmare bestämmelser om förfaranden för att säkerställa kvaliteten på screeningarna och om andra förutsättningar för ordnande av screening gäller både screening som ingår i det nationella screeningprogrammet och annan screening som välfärdsområdet ordnar. I statsrådets gällande förordning om screening (339/2011) föreskrivs det om de omständigheter som nämns i det föreslagna bemyndigandet att utfärda förordning.

31 §. Handräckning. Enligt förslaget ska 2 mom. ändras så att den sista meningen i 2 mom. om välfärdsområdets skyldighet att förordna en läkare att tjänstgöra som läkare vid undersökning av värnpliktiga då uppbådsmyndigheterna anhållit om detta hos välfärdsområdet stryks. Bestämmelsen är onödig eftersom det ingår bestämmelser i 22 § i värnpliktslagen och föreslås bestämmelser i den föreslagna nya 3 b § i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor om välfärdsområdets ansvar att ordna hälsoundersökningar på förhand inom ramen för studerandehälsovården eller vid behov inom ramen för den övriga primärvården samt att ordna ett behövt antal läkare till uppbåd och uttagningar.

70 a §. Elektronisk hälsoenkät. Det föreslås att en ny paragraf med bestämmelser om en elektronisk hälsoenkät fogas till lagen. I 1 mom. föreslås en bestämmelse om att välfärdsområdena när de ordnar hälsoundersökningar för studerande som avses i 15 a § 2 mom. samt för uppbådspliktiga och för kvinnor som söker sig till frivillig militärtjänst ska använda en elektronisk hälsoenkät.

I 2 mom. föreslås en definition på en elektronisk hälsoenkät. Med elektronisk hälsoenkät avses en hälsoenkät som med stöd av 17 § 1 mom. 2 punkten omfattas av välfärdsområdets organiseringsansvar och som genomförs i elektronisk form i första hand. Dessutom föreslås det i momentet en skyldighet att erbjuda den studerande möjlighet att besvara hälsoenkäten på papper om det av orsaker som beror på den studerande inte går att använda en elektronisk enkät. Således är användningen av hälsoenkäten inte beroende av den studerandes möjligheter att uträtta ärenden elektroniskt, till exempel om den studerande inte har de koder eller enheter som krävs för ärendehantering. Hälsoundersökningen är frivillig för den studerande, så det finns heller ingen skyldighet att besvara hälsoenkäten. Skyldigheten för uppbådspliktiga att delta i en hälsoundersökning på förhand följer av 14 § i värnpliktslagen.

Enkäten och möjligheterna att besvara den ska genomföras med beaktande av likabehandling. Enligt behov ska man beakta den lärandes individuella behov, som till exempel kan bero på en skada, sjukdom eller andra individuella omständigheter hos den lärande. För vissa personer kan detta innebära att enkäten till exempel inte kan genomföras elektroniskt. Vid genomförandet av enkäten ska hänsyn tas till exempel till rimliga anpassningar enligt 15 § i diskrimineringslagen (1325/2014) för att likabehandling för personer med funktionsnedsättning ska uppnås, liksom i andra social- och hälsovårdstjänster. I fråga om tillgängligheten när det gäller en enkät som genomförs elektroniskt gäller kraven i lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (306/2019).

Enkätsvaret utgör dock inte en direkt rätt till undersökning, utan behovet av undersökning bedöms i sista hand alltid av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. Svaret på enkäten förhindrar inte heller en undersökning, och möjligheten att få en sådan hälsoundersökning som avses i bestämmelsen är således inte beroende av hälsoenkäten. Man kan både före och efter att ha besvarat enkäten uttrycka sin vilja att få en regelbunden hälsoundersökning, varvid behovet av undersökning alltid bedöms individuellt. I den elektroniska hälsoenkäten är det dessutom möjligt att i samband med det egna svaret meddela att man vill komma på hälsoundersökning oberoende av det behov som svaren visar. Denna anmälan beaktas vid bedömningen av behovet av hälsoundersökning.

Enligt 3 mom. i paragrafen fastställer Institutet för hälsa och välfärd informationsinnehållet i den elektroniska hälsoenkät som avses i 17 § 1 mom. 2 punkten och beslutsreglerna i fråga om behovet av hälsoundersökning till den del hälsoenkäten används för hälsoundersökningar som välfärdsområdet ska ordna. Institutet för hälsa och välfärd ska samarbeta med Försvarsmakten, eftersom hälsoenkäten är viktig även med tanke på försvarsmaktens uppbåd och tillhörande hälsoundersökningar på förhand samt hälso- och sjukvården under tjänstgöringstiden.

Enligt 4 mom. i den föreslagna paragrafen ska Institutet för hälsa och välfärd se till att det tekniska genomförandet av den elektroniska hälsoenkäten, dvs. den elektroniska hälsoenkäten, står till välfärdsområdenas förfogande. Att se till att den tekniska lösningen för den elektroniska hälsoenkäten är tillgänglig innebär att Institutet för hälsa och välfärd skaffar det tekniska genomförandet av den elektroniska hälsoenkäten så att den är tillgänglig inom den tidsplan som reformen förutsätter. Den faktiska genomföraren av den tekniska lösningen för den elektroniska hälsoenkäten avses fungera som den genomförare av informationssystemtjänsten som avses i lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården och svara för

ansvaret rörande rollerna i fråga. Institutet för hälsa och välfärd avses emellertid styra genomföraren av den tekniska lösningen och säkerställa att genomförandet motsvarar det som fastställts. I fortsättningen kan den elektroniska hälsoenkäten emellertid också genomföras som en del av de riksomfattande informationssystemtjänsterna.

I 5 mom. i den föreslagna paragrafen föreskrivs det om den personuppgiftsansvarige genom hänvisning till 13 § i kunduppgiftslagen. Därmed avses varje välfärdsområde vara personuppgiftsansvarig för den verksamhet som hör till det välfärdsområde som ansvarar för ordnandet, dvs. de uppgifter som registreras i hälsoenkäten hör till registerföringen för det välfärdsområde som har organiseringsansvaret.

71 §. Bedömning av tjänstedugligheten samt hälso- och sjukvård inom Försvarsmakten. Det föreslås att rubriken "Hälso- och sjukvård inom Försvarsmakten" ändras så att den bättre motsvarar innehållet i paragrafen med beaktande av den nya föreslagna regleringen i 1 mom.

Det föreslås att ett nytt 1 mom. fogas till paragrafen med en informativ hänvisning till 22 § i värnpliktslagen där det föreskrivs om välfärdsområdets skyldighet att ordna hälsoundersökning för bedömning av tjänsteduglighet och om andra uppgifter i anslutning till den, och till den föreslagna nya 3 b § i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor, där det i fortsättningen föreskrivs om en motsvarande skyldighet.

Den nuvarande regleringen i paragrafen föreslås oförändrad bli överförd till ett nytt 2 mom. I momentet ingår bestämmelser om att välfärdsområdena och HUS-sammanslutningen med Försvarsmakten kan avtala om tillhandahållande av hälso- och sjukvårdstjänster för personer vars hälso- och sjukvård Försvarsmakten ansvarar för enligt 3 § 1 mom. i lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987) samt om vissa omständigheter som gäller tjänsteproduktionen.

72 §. Ersättning från Försvarsmakten. I 1 mom. föreskrivs det om Försvarsmaktens skyldighet att betala ersättning till välfärdsområdena för kontroller, undersökningar och behandlingar av uppbådspliktiga inom primärvården och för läkares deltagande i uppbådsförrättningar. Ersättningen är 50 procent av kostnaderna enligt det avtal som ingåtts mellan Försvarsmakten och välfärdsområdet. Om ingenting har avtalats om kostnaderna är ersättningen 50 procent av kostnaderna för att producera tjänsterna.

Enligt förslaget ska 1 mom. i paragrafen upphävas, varvid Försvarsmakten inte längre ska ersätta välfärdsområdet separat för kontroller, undersökningar och behandlingar som utförts inom primärvården eller för läkares deltagande i uppbådsförrättningar.

Eftersom det föreslås i propositionen att de hälsoundersökningar på förhand som föregår uppbådet samordnas och kombineras med hälsoundersökningar för studerande på andra stadiet, anses ingen separat ersättning för hälsoundersökningar på förhand nödvändig i fortsättningen, utan i propositionen föreslås att finansieringen överförs till välfärdsområdenas icke-örönmärkta finansiering. På motsvarande sätt är det inte motiverat att Försvarsmakten betalar en separat ersättning till välfärdsområdet för läkarnas deltagande i uppbådsförrättningar, utan även i detta avseende avses uppgiften bli finansierad inom välfärdsområdenas icke-örönmärkta finansiering. Detta minskar det administrativa arbetet eftersom man inte behöver skicka fakturor mellan myndigheterna. Förslaget är också motiverat på grundval av bestämmelserna om välfärdsområdenas organiseringsuppgifter i 22 § i värnpliktslagen och i den föreslagna nya 3 b § i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor. I princip finansieras välfärdsområdenas lagstadgade organiseringsuppgifter med icke-örönmärkt finansiering i enlighet med lagen om välfärdsområdenas finansiering.

I paragrafens gällande 2 mom. föreskrivs om ersättning som Försvarsmakten betalar till välfärdsområden och HUS-sammanslutningen när välfärdsområdet eller HUS-sammanslutningen tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster till personer som Försvarsmakten har hälsovårdsansvar för enligt 3 § 1 mom. i lagen om hälsovården inom försvarsmakten. Bestämmelser om välfärdsområdets möjlighet att producera sådana tjänster för Försvarsmakten ingår i 71 § i hälso- och sjukvårdslagen, i fortsättningen 71 § 2 mom.

I och med upphävandet av 72 § 1 mom. i lagen finns det endast ett moment i 72 §. Enligt förslaget görs en teknisk ändring av bestämmelsehänvisningen i 72 §, dvs. i paragrafen hänvisas till tjänster enligt 71 § 2 mom., inte 71 §. Paragrafens innehåll ändras inte.

7.2 Värnpliktslagen

14 §. Hälsoundersökning på förhand. I paragrafen föreskrivs om en förfrågan i syfte att utreda hälsotillståndet som skickas till den uppbådspliktige och om besvarandet av denna samt om rätten att förplikta den uppbådspliktige att genomgå en hälsoundersökning före uppbådet vid en hälsovårdscentral eller på något annat ställe som lämpar sig för ändamålet.

I 1 mom. föreskrivs om en förfrågan i syfte att utreda hälsotillståndet som skickas till den uppbådspliktige och som denne ska besvara. Den uppbådspliktige lägger fram sin egen bedömning av sin hälsa till militärmyndigheten och tillhandahåller även eventuella läkarutlåtanden om sitt hälsotillstånd.

Eftersom det föreslås i propositionen att de hälsoundersökningar på förhand som föregår uppbåd ska samordnas och kombineras med hälsoundersökningar för studerande på andra stadiet är bestämmelsen i 1 mom. om en separat förfrågan till uppbådspliktiga onödigt i fortsättningen och föreslås bli upphävd. Hälsoenkäten ska i fortsättningen ingå i hälsoundersökningen inom studerandehälsovården, vars innehåll regleras i hälso- och sjukvårdslagen.

Paragrafen föreslås i fortsättningen innehålla bestämmelser om deltagande i hälsoundersökning och om den uppbådspliktiges skyldighet att lägga fram sin egen bedömning av sin hälsa och tillhandahålla eventuella läkarutlåtanden om sitt hälsotillstånd. Därför föreslås det att rubriken i paragrafen ändras så att omnämnandet av förfrågan om hälsotillstånd stryks.

Enligt 2 mom. ska en uppbådspliktig genomgå en hälsoundersökning på förhand för fastställande av tjänstedugligheten. Undersökningen ordnas vid en hälsovårdscentral eller på något annat ställe som lämpar sig för ändamålet under uppbådsåret. Om regionalbyrån emellertid har fått en tillräcklig utredning av den uppbådspliktige själv eller av en hälso- och sjukvårdsleverantör eller någon annan aktör om den uppbådspliktiges hälsotillstånd och tjänsteduglighet, är det inte ändamålsenligt att förordna en ny hälsoundersökning för den uppbådspliktige. Av praktiska skäl är det inte ändamålsenligt att utvidga skyldigheten till uppbådspliktiga som bor utomlands.

Man kan också avstå från att förordna en undersökning av något annat särskilt skäl. Ett sådant skäl kan till exempel vara att den uppbådspliktige avtjänar ett fängelsestraff.

Eftersom det föreslås i propositionen att Försvarsmaktens hälsoundersökning av uppbådspliktiga och hälsoundersökningen inom studerandehälsovården på andra stadiet ska kombineras, föreslås det bestämmelser i 1 mom. om att uppbådspliktiga under uppbådsåret är skyldiga att före uppbådet genomgå en hälsoundersökning för fastställande av tjänstedugligheten. I 17 § 2 mom. i hälso- och sjukvårdslagen föreslås att välfärdsområdet ordnar hälsoundersökningarna

på förhand inom studerandehälsovården. Enligt 22 § i värnpliktslagen och den föreslagna nya 3 b § i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor ordnar välfärdsområdet och Helsingfors stad en hälsoundersökning på förhand inom studerandehälsovården eller vid behov inom ramen för den övriga primärvården. I bestämmelsen anges alltså inte hälsovårdscentralen som den primära platsen för en hälsoundersökning på förhand.

Om den uppbådspliktige inte är studerande har han eller hon rätt till en hälsoundersökning på förhand inom välfärdsområdets övriga primärvård. Enligt 22 § i hälso- och sjukvårdslagen ska ett välfärdsområde se till att en invånare i välfärdsområdet eller en patient på en hälsovårdscentral får ett intyg eller utlåtande om sitt hälsotillstånd, när ett sådant behövs enligt lag eller är nödvändigt med tanke på invånarens eller patientens vård, försörjning eller studier eller av någon annan jämförbar orsak. Med stöd av 22 § i hälso- och sjukvårdslagen får den uppbådspliktige alltså ett intyg eller ett utlåtande om hälsoundersökning på förhand när han eller hon använder andra tjänster inom primärvården.

Hänvisningen till 96 § i värnpliktslagen, som upphävdes den 1 april 2019, i det gällande 2 mom. föreslås bli ändrad till en hänvisning till 34 och 35 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten, där det föreskrivs om rätten att få personuppgifter för skötseln av värnplikts- och krishanteringsärenden samt hälsouppgifter.

19 §. Uppbådsnämnden. I paragrafen föreskrivs om uppbådsnämndens tillsättande, sammansättning och beslutanderätt. Uppbådsnämnden har en central uppgift när det gäller att förrätta uppbåd. Enligt 1 mom. tillsätter regionalbyrån en uppbådsnämnd inom sitt verksamhetsområde. Uppbådsnämnden har en ordförande och två andra medlemmar. Uppbådsnämnden tillsätts årligen. Enligt 3 mom. är uppbådsnämnden beslutförfärd när ordföranden och vardera av de övriga medlemmarna är närvarande.

Enligt 2 mom. ska ordföranden för uppbådsnämnden vara en officer som är förtrogen med värnpliktsfrågor och som innehar en tjänst samt har erfarenhet av behandlingen av värnpliktsfrågor. Av medlemmarna ska den ena vara en person som är förtrogen med värnpliktsfrågor och som tjänstgör i en militär tjänst samt den andra en representant för den kommun vars uppbådspliktiga uppbådsförrättningen gäller. Kommunen har till exempel representerats av arbetstagare inom ungdomsarbetet. Uppbådsnämnden består av minst en tjänsteman vid den berörda regionalbyrån.

Det föreslås att 2 mom. i paragrafen ändras så att ordföranden för uppbådsnämnden även kan ha någon annan tjänst inom militären förutom en officerstjänst, till exempel specialofficer, institutsofficer eller underofficer. Ändringen utökar antalet personer som är lämpliga som ordförande. Ordföranden ska fortfarande ha erfarenhet av behandlingen av värnpliktsfrågor.

22 §. Kommunens och välfärdsområdets uppgifter i samband med uppbådet. I 1 mom. föreskrivs att välfärdsområdet och Helsingfors stad på framställning av regionalbyrån ska ordna hälsoundersökning på förhand av de värnpliktiga vid en hälsovårdscentral eller något annat lämpligt ställe, och ett behövligt antal läkare till uppbådet. I 2 och 3 mom. föreskrivs om kommunens uppgifter i anknytning till uppbåd.

I det gällande 1 mom. föreskrivs det i praktiken redan om välfärdsområdets organiseringsuppgift. Det föreslås att karaktären av denna organiseringsuppgift förtydligas så att omnämnandet av ordnandet av de uppgifter som föreskrivs i momentet på framställning av regionalbyrån stryks i bestämmelsen. Uppgiften är till sin natur bestående för välfärdsområdena, och en hänvisning till regionalbyråns framställning kan ge en bild av att de uppgifter som föreskrivs i momentet är bundna till om regionalbyrån bestämmer sig för att göra en framställning i varje

ärende. I praktiken hänvisar regleringen i fråga om regionalbyråns framställning redan nu till exempel till anmälan om en närmare tidpunkt för uppbåd. Enligt förslaget ska det i fortsättningen ingå närmare bestämmelser om sådana detaljer som gäller praktiska arrangemang i statsrådets förordning om värnplikt. Som en del av förtydligandet av välfärdsområdets organiseringsuppgift föreslås det att man även avstår från den separata ersättning som Försvarsmakten betalar till välfärdsområdet, och att välfärdsområdet ska få finansiering för uppgiften som en del av välfärdsområdenas icke-öronmärkta finansiering. Ärendet beskrivs i den allmänna motiveringen till propositionen och i specialmotiveringen till 72 § i hälso- och sjukvårdslagen. Enligt de gällande bestämmelserna i 1 mom. 1 punkten ska välfärdsområdet ordna en hälsoundersökning på förhand av de värnpliktiga vid en hälsovårdscentral eller något annat lämpligt ställe. Eftersom det föreslås i propositionen att Försvarsmaktens hälsoundersökning av uppbådspliktiga och hälsoundersökningen inom studerandehälsovården på andra stadiet ska kombineras, föreslås punkten i fortsättningen ange att välfärdsområdet och Helsingfors stad ska ordna hälsoundersökning på förhand av de värnpliktiga inom ramen för den studerandehälsovård som tillhandahålls inom primärvården eller vid behov inom ramen för den övriga primärvården.

I praktiken innebär bestämmelserna att deltagandet i hälsoundersökningar i princip sker inom den studerandehälsovård som tillhandahålls inom primärvården. Hälsoundersökningar och bedömning av tjänstedugligheten för personer i läropliktsåldern eller som fyllt 18 år under uppbådsåret ska göras inom studerandenas studerandehälsovård på det sätt som föreslås i 17 § i hälso- och sjukvårdslagen.

Om den uppbådspliktige inte är studerande, eller om denne till exempel har avbrutit studierna, har han eller hon rätt till en hälsoundersökning på förhand inom ramen för den övriga primärvården.

I punkt 2 i momentet föreslås det även i fortsättningen ingå en bestämmelse om välfärdsområdets skyldighet att ordna ett behövligt antal läkare till uppbådet.

Det föreslås att ett nytt 4 mom. fogas till paragrafen, där det föreskrivs att välfärdsområdena ska samarbeta med regionalbyråerna i anslutning till hälsoundersökningar på förhand och uppbåd. Samarbetsskyldigheten gäller även Helsingfors stad. Samarbetet avses gälla det praktiska arrangemanget för uppbåd och andra behövliga angelägenheter i anslutning till utarbetandet av bedömningen av tjänstedugligheten i samband med hälsoundersökningen på förhand.

24 §. Ersättande av kostnader. I paragrafen föreskrivs om ersättning för kostnader som anknyter till uppbåd. Enligt 1 mom. ingår det bestämmelser om ersättande av kostnaderna för hälsoundersökningar som ordnas av välfärdsområdet och Helsingfors stad och för läkare som välfärdsområdet och Helsingfors stad ordnat till uppbådet i 72 § i hälso- och sjukvårdslagen. Kostnaderna för arrangemangen beträffande lokalerna för uppbådet ersätts enligt det som regionalbyrån och kommunen särskilt överenskommer. Kostnaderna fördelas mellan välfärdsområdet och Försvarsmakten.

I propositionen föreslås det att 72 § i hälso- och sjukvårdslagen ska ändras så att regleringen i 1 mom. om den ersättning som Försvarsmakten betalar till välfärdsområdet för kontroller, undersökningar och behandlingar som utförts inom primärvården och för läkares deltagande i uppbådsförrättningar upphävs. Enligt förslaget ska Försvarsmakten inte längre betala någon separat ersättning till välfärdsområdena. Av Försvarsmaktens verksamhetsutgifter överförs motsvarande eurobelopp till välfärdsområdenas icke-öronmärkta finansiering.

Därmed är hänvisningen till 72 § i hälso- och sjukvårdslagen i 1 mom. onödig. I övrigt föreslås 1 mom. förbli oförändrat.

25 §. Närmare bestämmelser och föreskrifter. Enligt paragrafen ska närmare bestämmelser om verkställande av uppbud samt den förfrågan om hälsotillstånd och den hälsoundersökning på förhand som avses i 14 § utfärdas genom förordning av statsrådet. Detaljerade föreskrifter som preciserar förordningen meddelas av Huvudstaben.

Det föreslås att hänvisningen till Försvarmaktens förfrågan om hälsotillstånd till den uppbudspliktige stryks ur paragrafen, eftersom det föreslås att bestämmelsen upphävs. Dessutom föreslås det att Huvudstaben skrivs med en versal, vilket motsvarar det nuvarande skrivsättet.

7.3 Lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor

3 a §. Hälsoundersökning på förhand. Denna paragraf är ny. För närvarande saknas det bestämmelser om hälsoundersökning på förhand för kvinnor i lagen. För bedömningen av tjänstedugligheten söker sig en kvinna som ansöker om frivillig militärtjänst själv till läkarundersökning och för kostnaderna på grund av detta kan hon ansöka om ersättning hos Försvarmakten.

Enligt förslaget ska paragrafen innehålla bestämmelser om skyldigheten för den som ansöker om frivillig militärtjänst att före uttagningen genomgå en hälsoundersökning på förhand för fastställande av tjänstedugligheten. Bestämmelser om ansökan om militärtjänst och antagning till frivillig militärtjänst för kvinnor finns i 1 och 2 § i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor. Enligt 1 § 1 mom. 2 punkten ska den sökande bevisa att hon är tjänsteduglig, varför den sökande behöver ett läkarintyg. Ansökan kan lämnas in tidigast det år då sökanden fyller 18 år.

Hälsoundersökningen på förhand ordnas inom ramen för den studerandehälsovård som tillhandahålls inom primärvården eller vid behov inom ramen för den övriga primärvården. Detta beskrivs i motiveringen till 14 § i värnpliktslagen. En hälsoundersökning på förhand som ordnas av välfärdsområdet föreslås vara avgiftsfri för kvinnor som ansöker om frivillig militärtjänst på motsvarande sätt som för uppbudspliktiga män.

Det föreslås en ny bestämmelse till 17 § i hälso- och sjukvårdslagen, enligt vilken välfärdsområdet ska ordna en hälsoundersökning för studerande som även innehåller en bedömning av kvinnors tjänsteduglighet. Om den sökande inte är studerande kan han eller hon också genomgå en hälsoundersökning på förhand inom ramen för den övriga primärvården.

3 b §. Välfärdsområdets uppgifter i samband med uttagning. Enligt 3 § i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor ordnas en uttagning för sökande till militärtjänst inom varje regionalbyrås verksamhetsområde. De som ansöker om tjänstgöring vid specialtrupper ska dessutom delta i uttagning som ordnas av specialtrupperna. Närmare bestämmelser om uttagningen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 § i statsrådets förordning om frivillig militärtjänst för kvinnor görs vid uttagningen intervjuer som gäller tjänstedugligheten samt läkarundersökning i syfte att fastställa sökandens tjänsteduglighet. Försvarmakten har utfärdat en föreskrift om uttagningen till frivillig militärtjänst för kvinnor som innehåller föreskrifter om ordnandet av och innehållet i uttagningen.

Uttagning hålls i april.

Sökanden ska besvara en förfrågan för undersökning av hälsotillståndet och genomgå en läkarundersökning för bedömning av tjänstedugligheten. Läkarutlåtandet från läkarundersökningen bifogas ansökan. För läkarundersökningens kostnader kan man ansöka om ersättning från Försvarsmakten. Läkarundersökningen kan göras till exempel inom den egna läroanstaltens hälsovård, på den egna hälsostationen eller på en privat mottagning.

Vid uttagning till ett truppförband görs en läkarundersökning åtminstone för de sökande som inte tidigare har tjänsteduglighetsklassificerats eller som inte tidigare har konstaterats vara tjänstedugliga. Utifrån undersökningen gör läkaren ett förslag om tjänsteduglighet, utifrån vilket regionalbyråns personal fattar beslut om tjänsteduglighet enligt regionalbyråns arbetsordning. Tjänsteduglighet och lämplighet för militärtjänstgöring meddelas den sökande vid uttagningen. Vid uttagningen kan man även förordnas till tjänstgöring.

Enligt förslaget innehåller den nya 3 b § bestämmelser om välfärdsområdets uppgifter i samband med den uttagning som ordnas för sökande till kvinnlig militärtjänst. Det finns ingen reglering på lagnivå av kommunens och välfärdsområdets uppgifter i samband med uttagningen till frivillig militärtjänst för kvinnor. Enligt 1 mom. ska välfärdsområdet och Helsingfors stad ordna en hälsoundersökning på förhand av kvinnor som söker till frivillig militärtjänst, inom ramen för den studerandehälsövård som tillhandahålls inom primärvården eller vid behov inom ramen för den övriga primärvården, samt ett behövligt antal läkare till uttagningen. Det föreslås att välfärdsområdena ska samarbeta med regionalbyråerna i anslutning till hälsoundersökningar på förhand och uttagning.

Uppgifterna enligt förslaget motsvarar de uppgifter som föreskrivs för välfärdsområdet när det gäller ordnandet av hälsoundersökningar på förhand och ett behövligt antal läkare till uppbådet. Detta beskrivs närmare i specialmotiveringen till 22 § i värnpliktslagen.

Den föreslagna bestämmelsen i 2 punkten om välfärdsområdets uppgift att ordna ett behövligt antal läkare till uttagningen motsvarar den nuvarande praxisen.

Det är ändamålsenligt att primärvården kan utnyttjas även för hälsoundersökningar på förhand av frivilliga kvinnor och att man kan säkerställa att arrangemanget fungerar även under undantagsförhållanden.

7.4 Lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten

35 §. Rätt att få hälsouppgifter. I 1 mom. föreskrivs om rätten att få information om hälsouppgifter. Ingressen till momentet föreslås bli ändrad så att begreppet hälsoundersökning på förhand används för den hälsoundersökning som föregår uppbådet. Ändringen är teknisk, eftersom preciseringen även beskriver den hälsoundersökning som ordnas för kvinnor på samma sätt. Det föreslås också att till ingressen fogas en precisering om uttagningen, eftersom kvinnor som ansöker om frivillig militärtjänst inte deltar i uppbåd utan i uttagning.

I princip kallas endast sådana sökande till uttagning som enligt ansökningarna är tjänstedugliga, men även vid uttagningen görs en läkarundersökning för att fastställa den sökandes tjänsteduglighet.

Det föreslås att 1 mom. 2 punkten upphävs. Syftet med punkten har varit att möjliggöra tillgång till information direkt från det informationssystem som upprätthålls av Folkpensionsanstalten. Varje välfärdsområde och annan organisation som ansvarar för ordnandet av hälso- och sjukvården är personuppgiftsansvarig för sina egna patientuppgifter, även när det gäller uppgif-

ter som sparats i de riksomfattande informationssystemtjänster som upprätthålls av Folkpensionsanstalten, dvs. i Kanta-tjänsten. Folkpensionsanstalten ansvarar för genomförandet av Kanta-tjänsten, men eftersom den inte är personuppgiftsansvarig kan den inte besluta om utlämnande av uppgifter om enskilda patienter som sparats i Kanta-tjänsten. Därmed beslutar varje personuppgiftsansvarig själv om utlämnande av uppgifter om sina enskilda patienter. Dessutom har det i 2 punkten handlat om sättet att genomföra rätten att få uppgifter och inte om den egentliga rätten att få uppgifter, och det föreslås att 2 punkten upphävs och att genomförandet av rätten att få uppgifter föreskrivs i 2 mom. istället för i 1 mom. 2 punkten.

I 1 mom. 3 punkten föreslås en uppdaterad hänvisning till den aktuella regleringen av mentalvårdstjänster, som i stället för mentalvårdslagen finns i hälso- och sjukvårdslagen. Begreppet mentalvårdsbyrå föreslås bli strykt som föråldrat.

Bestämmelsen i 2 mom. om utlämnande av uppgifter med en teknisk anslutning eller som en datamängd behövs inte längre, eftersom bestämmelser om överföring av information mellan myndigheter via tekniska gränssnitt och elektroniska förbindelser finns i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019). Därmed kan de särskilda bestämmelserna om teknisk anslutning mellan myndigheter slopas i speciallagstiftningen. Genomförandet av rätten att få uppgifter inom social- och hälsovården med hjälp av ett informationssystem omfattas av särskilda bestämmelser i kunduppgiftslagen, eftersom förutsättningarna för användning av elektroniska förbindelser eller tekniska gränssnitt som avses i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) inte uppfylls inom social- och hälsovården.

Det föreslås att 2 mom. i paragrafen ändras så att det i stället för en teknisk anslutning föreskrivs om genomförandet av rätten att få uppgifter och utlämnande av uppgifter med hjälp av de riksomfattande informationssystemtjänsterna, dvs. Kanta-tjänsten. Eftersom 1 mom. gäller både Försvarsmaktens personuppgiftsansvariga, dvs. Huvudstaben, och yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården föreslås det separata bestämmelser om genomförandet av rätten att få uppgifter och utlämnande av uppgifter för dessa båda.

Rätten för en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården att få uppgifter föreslås bli genomförd med hjälp av ett informationssystem på det sätt som föreskrivs i 57 § i kunduppgiftslagen. Enligt 57 § i kunduppgiftslagen kan rätten att få uppgifter tillgodoses med hjälp av de riksomfattande informationssystemtjänsterna, dvs. Kanta-tjänsten eller med hjälp av något annat informationssystem som tjänstetillhandahållaren har. I praktiken kan yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården få uppgifterna med hjälp av det patientdatasystem de använder. Med hjälp av Kanta-tjänsten har man tillgång till alla patientuppgifter som tidigare sparats av olika hälso- och sjukvårdsorganisationer. Genomförandet av rätten att få uppgifter i enlighet med 57 § i kunduppgiftslagen förutsätter att det finns en datatekniskt säkerställd vårdrelation mellan patienten och den som begär utlämnande. Dessutom ska det som föreskrivs om åtkomsträttigheter till nödvändiga kunduppgifter någon annanstans följas. Bestämmelser om rätten att använda kunduppgifter ingår i 9 § i kunduppgiftslagen. Enligt den ska rätten att använda kunduppgifter grunda sig på de arbetsuppgifter som en yrkesutbildad person sköter och de tjänster som denna person tillhandahåller. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet föreskrivs vilka uppgifter yrkesutbildade personer får använda på grund av sina arbetsuppgifter och de tjänster som de tillhandahåller.

Eftersom det är fråga om hälso- och sjukvårdsaktörers rätt att få uppgifter föreslås det att regleringen harmoniseras med regleringen i kunduppgiftslagen. Innehållet i rätten att få uppgifter förblir oförändrat i enlighet med 1 mom., och enligt 9 § i kunduppgiftslagen ska närmare

bestämmelser om omfattningen av användningsrätten utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

En informativ hänvisning om behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården behöver fogas till lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (332/2019) för att stödja parallell tillämpning av lagen. Enligt förslaget fogas till 2 mom. en informativ hänvisning till förmedling av uppgifter om hälso- och sjukvård till den personuppgiftsansvarige med hjälp av den i 76 § i lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården avsedda informationsförmedlings- och förfrågningsservice som hör till de riksomfattande informationssystemtjänsterna inom social- och hälsovården.

De uppgifter som avses i 1 mom. kan däremot förmedlas elektroniskt till Försvarsmaktens personuppgiftsansvariga via Kanta-tjänsten. Det är fråga om en informativ hänvisningsbestämmelse som föreslås, 76 § i kunduppgiftslagen möjliggör förmedling av handlingar från personuppgiftsansvariga inom social- och hälsovården till aktörer utanför social- och hälsovården. Handlingar får trots sekretessbestämmelserna förmedlas med stöd av kundens begäran eller mottagarens lagstadgade begäran eller utlämnarens lagstadgade uppgiftsskyldighet. Vid förmedling av handlingar till Försvarsmaktens personuppgiftsansvariga grundar sig förmedlingen på rätten att få uppgifter enligt 35 § 1 mom. 1 och 3 punkterna, dvs. det är fråga om en begäran från Försvarsmaktens personuppgiftsansvariga som grundar sig på 35 § 1 mom. 1 och 3 punkterna.

Elektronisk förmedling innebär i praktiken att den personuppgiftsansvarige inom hälso- och sjukvården sammanställer de uppgifter som han eller hon anser vara nödvändiga enligt 1 mom. som ett dokument, sparar dokumentet i Kanta-tjänsten och förmedlar det från Kanta-tjänsten till Försvarsmaktens personuppgiftsansvariga. Förmedling av dokument med hjälp av Kanta-tjänsten förutsätter utveckling av kapaciteten att förmedla och ta emot förmedlade dokument i både hälso- och sjukvårdens och Försvarsmaktens personuppgiftsansvarigas informationssystem.

Det föreslås att bestämmelsen om rätten att få uppgifterna avgiftsfritt eller mot ett vederlag som baserar sig på kostnaderna för framtagning av uppgifterna bibehålls i momentet. Hälso- och sjukvårdspersonal kan få uppgifterna från Kanta-tjänsten till patientdatasystemen. Att få uppgifterna medför inget arbete och inga kostnader för den personuppgiftsansvarige, så det finns ingen anledning att ta ut avgifter. I 76 § i kunduppgiftslagen finns det inga separata bestämmelser om avgiftsfrihet, varför bestämmelsen om avgiftsfrihet behöver bibehållas i momentet.

7.5 Lagen om elev- och studerandevård

1 §. Lagens tillämpningsområde. Hänvisningen till gymnasielagen i 2 mom. 3 punkten uppdateras så att den motsvarar den gällande lagstiftningen. 20 § 2 mom. i gymnasielagen (714/2018) har ändrats genom lag 801/2024 så att 2 punkten i momentet har överförs som 3 punkt i momentet. I 20 § 2 mom. 3 punkten i den gällande gymnasielagen föreskrivs det om ämnesstuderande som 1 § 2 mom. 3 punkten i lagen om elev- och studerandevård avser hänvisa till. Ämnesstuderande som avses i 20 § 2 mom. 3 punkten i gymnasielagen ska inte omfattas av tillämpningsområdet för lagen om elev- och studerandevård såsom i nuläget.

1.

Lag

om ändring av hälso- och sjukvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) 15 § 1 mom. 2 och 3 punkten, 15 a § 1 mom., 16 § 1 mom. 1, 2 och 4 punkten, det inledande stycket i 17 § 1 mom. och 17 § 1 mom. 1 och 2 punkten, 23 §, 31 § 2 mom., 71 § samt 72 §, av dem... sådan den lyder ..., samt
fogas till 17 § ett nytt 2 mom. och till lagen en ny 70 a § som följer:

15 §

Rådgivningsbyråttjänster

Till rådgivningsbyråttjänsterna hör

- 2) att främja barnets sunda tillväxt, utveckling och välbefinnande och att följa upp dessa regelbundet och efter barnets individuella behov,
- 3) att regelbundet kontrollera barnets munhälsa,

15 a §

Elevhälsotjänster

Med *elevhälsotjänster* avses i 16 § avsedda skolhälsovårdstjänster, i 17 § avsedda studerandehälsovårdstjänster för andra än högskolestuderande och i 17 a § avsedda psykologtjänster samt de kuratorstjänster som avses i 27 c § i socialvårdslagen.

16 §

Skolhälsovård

Till skolhälsovårdstjänsterna för elever inom den grundläggande utbildningen hör

- 1) att främja en sund och trygg skolmiljö och främja välbefinnandet i skolan samt följa upp detta regelbundet,
- 2) att regelbundet följa och främja elevernas uppväxt och utveckling samt deras hälsa och välbefinnande,

- 4) att tillhandahålla mun- och tandvård för eleverna, i vilken ingår kontroll av munhälsan regelbundet och efter elevens individuella behov,

17 §

Studerandehälsovård

Till studerandehälsovården för studerande som med stöd av 15 a § 2 mom. omfattas av välfärdsområdets organiseringsansvar samt till studerandehälsovården för studerande som avses i 2 § i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande (695/2019) hör

1) att främja en sund och trygg studiemiljö på läroanstalten och främja välbefinnandet bland de studerande samt att regelbundet följa upp detta,

2) att följa och främja de studerandes hälsa, välbefinnande och studieförmåga, vilket omfattar en hälsoenkät för alla studerande under det första studieåret samt hälsoundersökningar efter behov,

Det är då den studerande fyller 18 år ska välfärdsområdet ordna en hälsoundersökning för studeranden som inbegriper en sådan bedömning av tjänstedugligheten som avses i värnpliktslagen (1438/2007) och lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (285/2022).

23 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare bestämmelser om genomförandet av förebyggande hälso- och sjukvårdstjänster i mödra- och barnrådgivningen, skolhälsovården samt i tjänsterna inom sexuell och reproduktiv hälsa får utfärdas genom förordning av statsrådet. Närmare bestämmelser får också utfärdas om den vård som ska ingå i mun- och tandvården och studerandehälsovården. Närmare bestämmelser om tidpunkterna för och innehållet i hälsoundersökningarna får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om den screening som ingår i det nationella screeningsprogrammet utfärdas genom förordning av statsrådet. Dessutom får det genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om de omständigheter som välfärdsområdet ska bedöma när det ordnar annan screening, om förfarandena för att säkerställa kvaliteten på screeningarna och om andra förutsättningar för ordnande av screening.

31 §

Handräckning

Ett välfärdsområde ska dessutom ge fängvårdsmyndigheterna handräckning för utförande av klinisk undersökning av levande personer i de fall som avses i 16 kap. 6 § i fängelselagen (767/2005) och i 11 kap. 6 § i häktningsslagen (768/2005).

70 a §

Elektronisk hälsoenkät

Välfärdsområdena ska när de ordnar hälsoundersökningar för studerande som avses i 15 a § 2 mom. samt för uppbådspliktiga och för kvinnor som söker till frivillig militärtjänst använda en elektronisk hälsoenkät.

Med elektronisk hälsoenkät avses en hälsoenkät som med stöd av 17 § 1 mom. 2 punkten i denna lag omfattas av välfärdsområdets organiseringsansvar och som genomförs i elektronisk form i första hand inom studerandehälsovården eller vid behov inom ramen för den övriga primärvården. Om det av orsaker som beror på den studerande inte går att använda en elektronisk enkät, ska välfärdsområdet erbjuda den studerande möjlighet att besvara hälsoenkäten på papper.

Institutet för hälsa och välfärd fastställer informationsinnehållet i den elektroniska hälsoenkäten och beslutsreglerna i fråga om behovet av hälsoundersökning. Vid fastställandet ska Institutet för hälsa och välfärd samarbeta med Försvarsmakten.

Institutet för hälsa och välfärd ska se till att det tekniska genomförandet av den elektroniska hälsoenkäten står till välfärdsområdenas förfogande avgiftsfritt.

Bestämmelser om den personuppgiftsansvarige finns i 13 § i lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (703/2023).

71 §

Bedömning av tjänstedugligheten samt hälso- och sjukvård inom Försvarsmakten

Bestämmelser om välfärdsområdets skyldighet att ordna hälsoundersökning för bedömning av tjänstedugligheten och om andra uppgifter i anslutning till den finns i 22 § i värnpliktslagen (1438/2007) och i 3 b § i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (285/2022).

72 §

Ersättning från Försvarsmakten

Ersättning för tjänster som avses i 71 § 2 mom. bestäms på grundval av ett avtal som välfärdsområdet eller HUS-sammanslutningen har ingått med Försvarsmakten. Om det inte har avtalats om ersättning ska Försvarsmakten betala en ersättning som motsvarar kostnaderna för att producera tjänsten. Därtill ska Försvarsmakten betala välfärdsområdet eller HUS-sammanslutningen ersättning för kostnaderna för brådskande öppen sjukvård och brådskande sjukvård, även om det inte finns ett särskilt avtal om att sådan vård ska tillhandahållas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 70 a § tillämpas från och med den 1 september 2026.

Lagens 17 § 2 mom. tillämpas från och med den 1 januari 2027.

Den elektroniska hälsoenkät som avses i 70 a § används första gången år 2028 vid hälsoundersökningar på förhand enligt 17 § 2 mom.

De bestämmelser om ersättning som Försvarsmakten ska betala till välfärdsområdet som ingick i den 72 § som gällde vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas vid de hälsoundersökningar på förhand som ordnas 2026 samt när läkare deltar i uppbåd och uttagning.

2.

Lag

om ändring av värnpliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i värnpliktslagen (1438/2007) 14 §, 19 § 2 mom., 22 § 1 mom., 24 § 1 mom. och 25 §, av dem 22 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1128/2021, och
fogas till 22 §, sådan den lyder i lag 1182/2022, ett nytt 4 mom., som följer:

14 §

Hälsundersökning på förhand

En uppbådspliktig är under uppbådsåret skyldig att före uppbådet för fastställande av tjänstedugligheten genomgå en hälsundersökning som välfärdsområdet ordnar samt att lägga fram sin egen bedömning av sin hälsa och tillhandahålla eventuella läkarutlåtanden om sitt hälsotillstånd.

Deltagande i hälsundersökning krävs inte, om undersökningen är uppenbart onödig enligt den utredning om den uppbådspliktiges tjänsteduglighet som en i 34 och 35 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Försvarmakten (332/2019) avsedd aktör lämnar till regionalbyrån, eller på grund av att den värnpliktige är bosatt utomlands eller av något annat särskilt skäl.

19 §

Uppbådsnämnden

Ordföranden för uppbådsnämnden ska vara en med värnpliktsfrågor förtrogen person som tjänstgör i en militär tjänst och som har erfarenhet av behandling av värnpliktsfrågor. Av medlemmarna ska den ena vara en med värnpliktsfrågor förtrogen person som tjänstgör i en militär tjänst samt den andra en representant för den kommun vars uppbådspliktiga uppbådsförrättningen gäller. Av de övriga medlemmarna ska dessutom minst en vara tjänsteman vid regionalbyrån.

22 §

Kommunens och välfärdsområdets uppgifter i samband med uppbådet

Välfärdsområdet och Helsingfors stad ska ordna

1) hälsundersökning på förhand av de värnpliktiga inom ramen för den studerandehälsovård som tillhandahålls inom primärvården eller vid behov inom ramen för den övriga primärvården, och

2) ett behövligt antal läkare till uppbådet.

Välfärdsområdena ska samarbeta med regionalbyråerna i anslutning till hälsoundersökningar på förhand och uppbåd.

24 §

Ersättande av kostnader

Kostnaderna för arrangemangen beträffande lokalerna för uppbådet ersätts enligt det som regionalbyrån och kommunen särskilt överenskommer.

25 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om verkställande av uppbåd och av hälsoundersökning på förhand utfärdas genom förordning av statsrådet. Detaljerade föreskrifter som preciserar förordningen meddelas av Huvudstaben.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Användningen av den förfrågan om hälsotillstånd som sänds till uppbådspliktiga och som avses i 14 § 1 mom. i den värnpliktslag som gällde vid ikraftträdandet av denna lag fortsätter till och med den 31 december 2027.

3.

Lag

om ändring av lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (285/2022) nya 3 a och 3 b § som följer:

3 a §

Hälsoundersökning på förhand

Den som ansöker om militärtjänst är skyldig att före uttagningen för fastställande av tjänstedugligheten genomgå en hälsoundersökning som välfärdsområdet ordnar.

3 b §

Välfärdsområdets uppgifter i samband med uttagning

Välfärdsområdet och Helsingfors stad ska ordna

1) hälsoundersökning på förhand av kvinnor som söker till frivillig militärtjänst, inom ramen för den studerandehälsovård som tillhandahålls inom primärvården eller vid behov inom ramen för den övriga primärvården,

2) ett behövligt antal läkare till uttagningen.

Välfärdsområdena ska samarbeta med regionalbyråerna i anslutning till hälsoundersökningar på förhand och uppbåd.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 35 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om behandling av personuppgifter i inom Försvarsmakten (332/2019) 35 § 1 mom. 2 punkten och

ändras det inledande stycket i 35 § 1 mom. och 35 § 1 mom. 3 punkten samt paragrafens 2 mom. som följer:

35 §

Rätt att få hälsouppgifter

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag, har den personuppgiftsansvarige samt en sådan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som vid hälsoundersökningen på förhand, vid uppbådet, vid uttagningen eller under tjänstgöringen granskar hälsotillståndet hos en värnpliktig eller den som har sökt till frivillig militärtjänst för kvinnor, fullgör tjänstgöring eller har fullgjort tjänstgöring, rätt att trots sekretessbestämmelserna få nödvändiga uppgifter enligt följande för fastställande av tjänsteduglighet, upprätthållande av säkerheten under tjänstgöringen samt ordnande av undersökning och vård av patienten:

3) av hälsovårdscentraler, sjukhus eller andra som utför mentalvårdsarbete uppgifter om sådana i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) avsedda mentalvårdstjänster som givits en värnpliktig och den som har sökt till frivillig militärtjänst för kvinnor.

Yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården har rätt att få uppgifterna med hjälp av ett informationssystem på det sätt som föreskrivs i 57 § i lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (703/2023). Uppgifter om hälso- och sjukvård får förmedlas till den personuppgiftsansvarige med hjälp av den i 76 § i lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården avsedda informationsförmedlings- och förfrågningsservice som hör till de riksomfattande informationssystemtjänsterna inom social- och hälsovården. Den aktör som har rätt att få uppgifterna har rätt att få uppgifterna avgiftsfritt eller mot ett vederlag som baserar sig på kostnaderna för framtagning av uppgifterna.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av lagen om elev- och studerandevård

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013) 1 § 2 mom. 3 punkten, sådan den
lyder i lag 1225/2020,
som följer:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas inte på

3) studerande som avses i 20 § 2 mom. 3 punkten gymnasielagen och inte heller på studerande
som genomför gymnasiestudier enligt läroplanen för gymnasieutbildning för vuxna.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den xx xxxx 20xx

Statsminister

Social- och hälsovårdsminister

Statsrådets förordning

om rådgivningsverksamhet och om skol- och studerandehälsovård

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 23 § 1 mom. i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), sådant det lyder i lag xx/xxxx:

1 §

Tillämpningsområde

Denna förordning gäller rådgivningsbyråttjänster enligt 15 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), skolhälsovård enligt lagens 16 §, studerandehälsovård enligt lagens 17 § och mun- och tandvård som ingår i tjänsterna och vården samt tjänster som främjar sexuell och reproduktiv hälsa enligt lagens 13 §.

Denna förordning tillämpas på den hälso- och sjukvård som omfattas av välfärdsområdenas organiseringsansvar. Bestämmelserna i 6 §, 7 § 1–3 och 5 mom. samt 8 § tillämpas också på den studerandehälsovård för högskolestuderande som ordnas av Folkpensionsanstalten.

2 §

Tjänsternas innehåll

Till rådgivningsbyråttjänsterna samt till skol- och studerandehälsovården, inklusive mun- och tandvård, hör de återkommande hälsoundersökningar för gravida personer, barn under skolåldern och elever och studerande, den riktade uppföljning och det riktade stöd som baserar sig på individens och familjens behov samt de vaccinationer enligt det nationella vaccinationsprogrammet som bestäms i denna förordning. Hälsorådgivning, åtgärder för att främja hälsan och välbefinnandet samt åtgärder för att förebygga och behandla mun- och tandsjukdomar ingår i dessa tjänster.

3 §

Rådgivningsbyråttjänster under graviditet

För gravida personer ska det ordnas minst en omfattande hälsoundersökning och dessutom sådana återkommande hälsoundersökningar som bedöms behövliga för att säkerställa den gravida personens och fostrets hälsa och säkerhet. En familj som väntar barn ska hänvisas till mun- och tandvårdstjänster enligt familjens individuella behov. För en familj som väntar sitt första barn ska det ordnas minst en bedömning av munhälsan och behovet av vård som görs av en yrkesutbildad person inom mun- och tandvård.

Den hälsorådgivning som riktar sig till en familj som väntar barn ska erbjudas barnets blivande vårdnadshavare.

En familj som väntar sitt första barn ska ges multiprofessionellt ordnad förlossningsförberedelse och familjeträning, som omfattar referensgruppsverksamhet.

4 §

Rådgivningsbyråttjänster för barn under skolåldern

Hos en familj som har fått sitt första barn ska det göras hembesök inom 1–14 dygn och i brådskande fall inom 1–7 dygn från förlossningen. För ett barn till en omfödelska ska det göras en hälsoundersökning antingen vid hembesök eller på rådgivningsbyrån.

En hälsoundersökning som utförs av en hälsovårdare ska genomföras då barnet är 2 månader, 3 månader, 5 månader och 6 månader gammalt och då barnet är 1 år, 2 år, 3 år, 5 år och 6 år gammalt. En hälsoundersökning som utförs av en läkare ska genomföras då barnet är 4–6 veckor, 4 månader och 8 månader gammalt. En omfattande hälsoundersökning ska genomföras som ett samarbete mellan en läkare och en hälsovårdare då barnet är 18 månader respektive 4 år gammalt.

En hälsovårdare bedömer munhälsan hos ett barn som är 6 månader gammalt. En kontroll av munhälsan ska ordnas för barn i åldern 1, 3 och 5 år. Kontrollen ska utföras av en yrkesutbildad person inom mun- och tandvård. Dessutom ska kontroller och vård ordnas enligt barnets individuella behov.

5 §

Tjänster inom skolhälsovården

En hälsoundersökning som utförs av en hälsovårdare ska ordnas för elever i årskurserna 2, 3, 4, 6, 7 och 9. En omfattande hälsoundersökning ska genomföras i årskurserna 1, 5 och 8 som ett samarbete mellan en hälsovårdare och en läkare. Till den hälsoundersökning som genomförs i årskurs 1 kallas elevens vårdnadshavare, och med vårdnadshavarens skriftliga samtycke inkluderas i undersökningen en bedömning som en lärare har gjort av elevens lärande, utveckling och välbefinnande i skolan.

En kontroll av munhälsan ska ordnas för barn i åldern 7, 9, 11 och 14 år. Kontrollen ska utföras av en yrkesutbildad person inom mun- och tandvård, dock så att minst en av kontrollerna utförs av en tandläkare. Dessutom ska det ordnas kontroller och vård enligt barnets individuella behov, inklusive vård av en specialisttandläkare inom primärvården.

I specialundersökningarna i skolhälsovården ingår i enlighet med den vårdkedja som överenskommits på lokal nivå fortsatta undersökningar med anledning av synscrening för en elev.

En undersökning av om skolan och skolmiljön är sund och trygg ska göras med fyra års mellanrum i ett samarbete mellan skolan och dess elever, skolhälsovården, hälsoskyddsmyndigheten, personalens företagshälsovård och arbetarskyddspersonalen samt vid behov med andra sakkunniga. Arbetet för att avhjälpa de brister som konstaterats vid undersökningen ska följas upp årligen.

6 §

Tjänster inom studerandehälsovården

För läropliktiga studerande omfattar studerandehälsovården en hälsoundersökning som utförs av en hälsovårdare och vars tidpunkt bestäms utifrån den elektroniska hälsoenkäten så att den

infaller under det första eller andra studieåret. För vuxenstuderande och högskolestuderande ska det utifrån hälsoenkäten vid behov ordnas en hälsoundersökning. För studerande som får specialundervisning eller riktat stöd eller för vilka en utredning av hälsotillståndet och studieförmågan behövs på grund av studieområdet eller det kommande yrket ska det under det första studieåret alltid ordnas en undersökning som utförs av en hälsovårdare.

För studerande och högskolestuderande ska kontroll av munhälsan ordnas minst en gång under studietiden. Tidpunkten för hälsoundersökningen bestäms utifrån hälsoenkäten.

En undersökning av om studiegemenskapen och studiemiljön är sund och trygg ska göras med fyra års mellanrum i ett samarbete mellan läroanstalten och dess studerande, studerandehälsovården, hälsoskyddsmyndigheten, personalens företagshälsovård och arbetarskyddspersonalen samt vid behov med andra sakkunniga. Arbetet för att avhjälpa de brister som konstaterats vid undersökningen ska följas upp årligen.

7 §

Genomförandet av tjänsterna

Hälsorådgivningen och hälsoundersökningarna ska genomföras så att behovet av riktad uppföljning i fråga om gravida personer, barn under skolåldern, elever, studerande och familjer identifieras i ett så tidigt skede som möjligt. Behovet av stöd för dem som uteblir från hälsoundersökningarna ska utredas i den mån det är möjligt.

Den riktade uppföljningen ska genomföras enligt personens individuella behov, och behövt stöd ska ordnas. För bedömningen av behovet av riktad uppföljning och riktat stöd, för genomförandet av uppföljningen och stödet och för uppföljningen av situationen ska det vid behov ordnas ytterligare besök och hembesök.

Hälsoundersökningar kan utföras av en hälsovårdare eller en läkare och vid mödrarådgivningsbyrån dessutom av en barnmorska. Kontroller av munhälsan kan utföras av en tandläkare, munhygienist eller tandskötare. Multiprofessionellt samarbete bedrivs enligt personens individuella behov.

Till den omfattande hälsoundersökning som riktar sig till en gravid person kallas med den gravida personens samtycke personens make eller det kommande barnets vårdnadshavare. Till den omfattande hälsoundersökning som riktar sig till barn under skolåldern och elever kallas barnets eller elevens vårdnadshavare. I den omfattande hälsoundersökning som riktar sig till barn under skolåldern och elever inkluderas med vårdnadshavarens skriftliga samtycke en bedömning som personalen inom småbarnspedagogiken, en lärare vid skolan eller en klassföreståndare har gjort av barnets eller elevens lärande, utveckling och välbefinnande i småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen eller skolan. Bedömningen ska innehålla de uppgifter som är behövliga för bedömningen av behovet av hälso- och sjukvård eller stöd samt för ordnandet och genomförandet av vården och stödet.

Hälsorådgivning ska ges individuellt så att den främjar hälsan och välbefinnandet hos gravida, barn under skolåldern och elever och deras familjer samt hos studerande. Hälsorådgivningen ska dessutom bidra till att stödja stärkandet av dessa personers resurser, känsla av att kunna och klara av samt förmåga att ta ansvar för den egna hälsan. Hälsorådgivning kan ges individuellt eller i familjen, i grupp och för en större gemenskap.

8 §

Tjänster inom sexuell och reproduktiv hälsa

Rådgivning som stöder den sexuella mognaden och utvecklingen hos barn under skolåldern, elever och studerande ska ingå i hälsorådgivningen och hälsoundersökningarna på ett sätt som

motsvarar barnens och ungdomarnas utvecklingsstadium. Preventivmedelsrådgivning och annan rådgivning om sexuell hälsa hör till rådgivningsbyråns samt skol- och studerandehälsovårdens tjänster. Rådgivningen kan också ordnas som en del av andra tjänster.

Tjänsterna inom sexuell och reproduktiv hälsa omfattar rådgivning i frågor som gäller sexualitet, sexuell och reproduktiv hälsa och parrelationer, användning av preventivmedel, stöd för sexuell och könslig läggning, förebyggande av könssjukdomar och förebyggande av sexuellt våld och vid behov hänvisning till fortsatt vård.

Rådgivningen om sexuell hälsa ska vid sidan av att främja individens sexuella och reproduktiva hälsa även främja individens fertilitetsförståelse. Rådgivningen om sexuell hälsa ska beakta och omfatta sexuell mångfald och könsångfald.

9 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Genom denna förordning upphävs statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (338/2011).

Bestämmelserna i 9 § 1 mom. 5 punkten i statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (338/2011), som gällde vid ikraftträdandet av denna förordning, tillämpas på hälsoundersökningar som genomförs för sådana studerande som avses i 15 a § 2 mom. i hälso- och sjukvårdslagen fram till den 31 juli 2026. För läropliktiga studerande som inlett sina studier 2025 ordnas dock återkommande läkarundersökningar först 2027 eller det år då den studerande fyller 18 år.

Statsrådets förordning

om ändring av statsrådets förordning om värnplikt

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i statsrådets förordning om värnplikt (1443/2007) 3–5 §, av dem 4 § sådan den lyder i förordning 1390/2022, som följer:

3 §

Anmälan om hälsoundersökning på förhand

Regionalbyrån sänder den uppbådspliktiga behövliga anvisningar om deltagande i hälsoundersökning på förhand.

4 §

Hälsoundersökning på förhand

Regionalbyrån meddelar vid behov den som verkställer hälsoundersökningen vilka uppbådspliktiga som kommer för undersökning.

5 §

Information till kommunen och välfärdsområdet

Regionalbyrån meddelar kommunen uppbådsdagarna och uppbådsplatserna, och meddelar välfärdsområdet och Helsingfors stad de antal läkare som behövs vid uppbådet.

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om ändring av 2 § i statsrådets förordning om frivillig militärtjänst för kvinnor

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i statsrådets förordning om frivillig militärtjänst för kvinnor (1122/2023) 2 § som följer:

2 §

Uttagning

Vid uttagningen görs intervjuer som gäller tjänstedugligheten samt vid behov läkarundersökning i syfte att fastställa sökandenas tjänsteduglighet. Vid uttagningen ges dessutom information om Försvarsmakten och om innehållet i militärtjänsten samt om den rättsliga ställningen för dem som antas till tjänstgöring. Regionalbyrån meddelar välfärdsområdet och Helsingfors stad de antal läkare som behövs vid uppbådet.

Denna förordning träder i kraft den 20 .

UTKAST